

31. OTURUM

Avrupa'da yükselen aşırılık, yabancı düşmanlığı ve mülteci krizi bağlamında Romanların ve Gezginlerin¹ durumu403(2016) sayılı Karar²

1. Mevcut mülteci krizi Avrupa'daki, özellikle de üyeleri en fazla göç alan Avrupa Birliği'ndeki siyasi atmosferi alt üst etti. Politikacılar, kurumlar ve sivil toplum kuruluşları, göçmenlerin gidecekleri ülkeye transferlerini kolaylaştırmak, zaten Avrupa topraklarında olan göçmenleri ülkeler arasında paylaşmak ve onları yerleştirmek suretiyle her seviyedeki çabalarını bu göçmen akınına yönetmek için yoğunlaştırdılar.

2. Elbette bu gelişmeden Avrupa toplumları da etkilendi. Avrupa'da çok sayıda sivil toplum kuruluşu ve birey, insani yardım sağlayarak ve entegrasyon önlemlerini destekleyerek durumu yönetmek için elinden geleni yapsa da, Avrupa toplumlarının büyük bir kesimi, tüm seviyelerdeki siyasi yöneticilerin yabancılara ve bir tehdit olarak algıladıkları göçmenlere karşı yabancı düşmanlığı geliştirerek verdikleri uygunsuz tepki nedeniyle endişe duymakta ve hayal kırıklığı yaşamaktadır.

3. Romanlar ve Gezginler, Avrupa'da yabancılar olarak görülüp en uzun süre dışlanan gruplardır. Çingene karşıtlığı³ bazı ülkelerde kaydedilen küçük ilerlemeler dışında, genel durumlarının iyileşmemesinin en önemli nedenlerinden biridir⁴. Çingene karşıtı politikalar, toplumsal içerme çabalarına zarar vermektedir. Derin kök salmış klişeler politikacıların Romanların ve Gezginlerin entegrasyonu politikalarına her düzeyde vaatte bulunmalarını engellemektedir.

4. Romanları ve Gezginleri toplumun çoğunluğundan ayırma ve böylece parya imajı yaratma yolundaki bu talihsiz geleneğin, 2008'de çıkan mali ve ekonomik krizle daha da şiddetlendiği görülüyor. Bu kriz, birçok Avrupa devletinde sosyal harcamalarda ciddi bütçe kesintilerine ve bunun sonucunda toplumsal bütünlüğün bozulmasına yol açtı. Kemer sıkma önlemleri sadece Romanların ve Gezginlerin katılımına yönelik çabaları olumsuz yönde etkilemekle kalmadı; ekonomik krize günah keçisi bulma ihtiyacı, onlara yönelik nefret söyleminde ve şiddet eylemlerinde de bir artışa yol açtı.

5. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi 2011'de "Avrupa'da Romanların Durumu: Yerel ve Bölgesel Yönetimler için bir Mücadele Alanı" adlı 333 sayılı Kararında⁵ bu konudaki endişelerini belirtmiş ve yerel ve bölgesel yönetimlerin "Romanların toplumdan dışlanmalarına bir son vermek amacıyla onlarla ilgili sorunları ele almak için yerel düzeyde etkili eylem yapma yükümlülüklerinin olduğunu, önderlik ve vizyon sergilemek zorunda olduklarını ve toplumun bütün kesimlerinin desteğini kazanmaları gerektiğini" belirtmişti.

6. Güncel mülteci sorunu, henüz krizi atlatabilmiş bir kıtayı etkiledi. Romanların ve Gezginlerin entegrasyonuna ilişkin olup, halihazırda mali ve ekonomik krizlerden zaten etkilenmiş olan politikalar, şimdi daha da geri plana itilme ve Avrupa'nın en büyük azınlığı olan bu grup için Avrupa çapında ve ulusal düzeyde yararlandığı öncelik statüsünü kaybetme riskiyle karşı karşıyadır. Roman ve Gezginlerin katılımı yönünde politik kararlılığın tali görülme ve Roman ve Gezginlerin mevcut yükselen ırkçılık ve yabancı düşmanlığı—ki bunlar mültecilerin durumuna verilen yetersiz karşılık nedeniyle daha

¹ "Romanlar ve Gezginler" terimi Avrupa Konseyinin bu konudaki çalışmasında yer alan geniş grup çeşitliliğini kapsamak üzere kullanılmıştır: Bir yanda a) Roman, Sinti/Manuş, Kale, *Kali*, *Romanichals*, *Boyash/Rudari*; b) Balkan Mısırlıları (Mısırlılar ve Aşkâli); c) Doğu grupları (Domlar, Lomlar ve Abdallar); diğer yanda Gezginler, Yenişler gibi gruplar ve idari "Gezginler" terimiyle belirtilen halklar ve kendini Çingene olarak tanımlayan kişiler.

² 20 Ekim 2016'da Yerel Yönetimler Meclisi'nin 2. oturumunda tartışılıp onaylandıktan sonra 21 Ekim'de Kongre'nin 3. oturumunda kabul edilmiştir (bkz [CPL31\(2016\)03final](http://www.coe.int/T/16/2016/03/final)); raporör : John WARMISHAM, Birleşik Krallık (L, SOC)).

³ Çingene karşıtlığı ırkçılığın özel bir biçimi, ırk üstünlüğünü temel alan bir ideoloji, tarihsel ayrımcılıkla beslenen bir tür insan saymama ve kurumsal ırkçılık tarzıdır; diğer dış vurum biçimlerinin yanı sıra şiddet, nefret söylemi, sömürü, damgalama ve ayrımcılığın en açık biçimleriyle dışa vurulur. - Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI), GPR 13,2011.

⁴ Bkz. Örneğin, <http://www.osce.org/odihr/107406?download=true>

⁵ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1855297&direct=true>

da kötüleştirmiştir- bağlamında gözden çıkarılma tehlikesi söz konusudur. Roman ve Gezginlerle ilgili meselelerin önceliklerini yitirme riski, bu grubun katılımı için verilmiş uluslar arası taahhütlere rağmen geçerliliğini korumaktadır.

7. Bununla birlikte Avrupa'ya gelen bir milyon mülteci sadece bir tehdit olarak görülmemeliydi. Çok sayıda çalışma, yeni gelenlerin büyük bir kısmının genç, iyi eğitilmiş ve kendilerine yeni bir yaşam kurmak isteyen kişiler olduğunu gösteriyor. Avrupa devletleri mülteci sorununun her iki tarafa da ekonomik avantajlar getirebileceğinin farkına varmalı. Aslında bu gözlem Romanlar ve Gezginler için de kısmen geçerli. Göçmenlerin çoğunluğu gibi, Romanlar ve Gezginler nüfusunun yaş ortalaması da çoğunluk nüfusun yaş ortalamasının altındadır. Üye ülkelerin bazılarında Romanların nüfusun %10'unu oluşturduğu ve büyük bir kısmının da çok genç olduğu düşünüldüğünde, Avrupa'nın harekete geçirilmek üzere bekleyen kayda değer bir ekonomik avantajı elinde bulundurduğu görülmektedir.

8. Avrupa Konseyi 2010 Strasburg Bildirisinde uzun vadeli taahhüdünü teyit etti ve üye devletleri, entegrasyonu Avrupa'nın bir gerçeğine dönüştürmeleri için çabalarını yoğunlaştırmaya teşvik etti. Mart 2016'da Bakanlar Komitesi Romanlar ve Gezginlerin Katılımına İlişkin Tematik Eylem Planını (2016-2019)⁶ kabul etti; bu eylem planı, çingene karşıtlığıyla mücadele, hassas konumdaki grupların desteklenmesi ve öncelikler gibi yerel çözümleri tanımlamaktadır.

9. Yerel ve bölgesel yönetimler, barınma, eğitim, istihdam ve sağlık bakımı gibi alanlarda Romanların ve Gezginlerin sosyal haklara erişimini sağlamanın yanı sıra, yerel ve bölgesel düzeyde uygulanabilecek çok sayıda etkinlik aracılığıyla siyasi katılımlarını ve güçlenmelerini sağlayacak politikaları yürürlüğe koymakla sorumludurlar.

10. Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, yukardakilerin ışığında yerel ve bölgesel yönetimlere:

a. 333 sayılı Kongre Kararını (2011) uygulama;

b. Roman ve Gezgin vatandaşların sosyal, ekonomik ve güvenlik ihtiyaçlarını:

i. sosyal ve ekonomik haklar açısından başta eğitim, iş, barınma ve sağlık olmak üzere yerel yönetimlerin yetki alanına giren alanlarda Roman ve Gezginlerin sosyal haklara erişimini güvence altına alacak politikalar uygulamak; bunun yanı sıra yerel makamları mevcut sosyal fonları genç Roman ve Gezginlere yönelik özel eğitim ve mesleki formasyon eğitiminin finansmanı için kullanmaya teşvik etmek;

ii. Roman ve Gezgin vatandaşların güvenliği ve refahı açısından:

- Çingene karşıtlığının gerek bireyler, gerek organize gruplar, gerekse seçilmiş yerel temsilcilerin bizzat kendilerinden kaynaklanan nefret söylemi, ayrımcılık, tehdit, gözdağı ve ırkçılığa dayalı şiddet gibi şekiller alabilen kamusal dışa vurumlarıyla mücadele etmek amacıyla, bunları kamuoyu önünde kınamak ve bunları önleyecek tedbirleri tespit etmek ve almak;

- özellikle hassas durumdaki gruplar olan Roman ve Gezgin kadınlar, çocuklar ve gençlerin güvenliğini ve refahını güvence altına almayı hedefleyen özel önlemler tasarlamak;

iii. Çingene karşıtlığıyla mücadele etmek ve adalete erişim açısından:

- Roman olmayan halklar arasında Romanlar ve Gezginler hakkındaki cahillik, mitler ve klişelerle mücadele etmek için hareket geçmek;

- okul ayrımı, zorla tahliye ve ihraç gibi kurumsal çingene karşıtlığının dışa vurumu olarak değerlendirilebilecek her türlü ayrımcılık uygulamasına son vermek;

- çingene karşıtlığı kurbanlarını adalet arayışında desteklemek üzere düşük ücret karşılığında hatta ücretsiz hizmet veren yerel hukuk danışma merkezleri gibi özel kurumlar yaratmak;

- idari kadrolar, sosyal hizmet uzmanları, belediyeye bağlı polisler ya da diğer güvenlik kuvvetleri gibi çingene karşıtlığı vakalarıyla ilgilenmesi muhtemel yerel yönetim personeline bu vakaları teşhis etmeleri, bildirmeleri ve kurbanlara etkili ve hassas bir şekilde yardım etmeleri için eğitim vermek;

- kültürel alışverişi sağlamak ve Romanların ve Gezginlerin kültürü, dili ve tarihi konusunda farkındalığı artırmak amacıyla Roman, Gezgin ve Roman olmayan gençleri bir araya getirecek yerel eğitim ve kültürler arası girişimler geliştirmek suretiyle özel önlemler olarak karşılama;

c. şiddet içeren aşırılık ve mülteci akını gibi olaylarla daha da tırmanan mevcut sosyal ve siyasi kriz durumunu yerel yönetimler açısından bir fırsata çevirmek için çaba sarf etme;

⁶ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c5a1d

d. Romanların ve Gezginlerin entegrasyonu konusunda kıtada başarılı olmuş örnekler konusunda bilgi alışverişi yapma ve bu örnekleri, katılımı özellikle vurgulayarak tekrarlama ve uyarlama, Roman cemaati liderleriyle yerel ve bölgesel yönetimlerle iş birliği yapmak üzere bir diyalog başlatma ve Romanlara (kadınlar ve gençler de dahil), gerek Romanlara özgü sorunların görüşüldüğü danışma meclisleri aracılığıyla gerekse Romanların genel olarak azınlık ve cemaat gruplarının temsilci meclislerine katılmasını teşvik ederek seslerini duyurma fırsatını vermek için yapılar kurma;

e. aynı anlayış çerçevesinde, uygun forumlarda bu sesi mobilize edebilecek ve dile getirebilecek, aynı zamanda yerel yönetimin ortakları olarak hareket edebilecek yerel Roman ve Gezgin derneklerinin gelişmesini ve güçlenmesini teşvik etme ve destekleme;

f. Kongrenin başlattığı bir girişim olan Romanların ve Gezginlerin Katılımı İçin Şehirler ve Bölgeler İttifakı gibi ağlar aracılığıyla diğer üye devletlerin yerel ve bölgesel yönetimleriyle karşılıklı bilgilenmeyi teşvik etmek üzere iş birliğine gitme çağrısı yapmaktadır.